

Marian F. Nowak

"Genealogia w objęciach Amora" – II. konferencja Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego

Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego 2, 232-235

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Genealogia w objęciach Amora - II. konferencja Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego

Aby zadać kłam obiegowym opiniom, iż poszukiwanie wiedzy o życiu naszych przodków wiąże się jedynie ze żmudną kwerendą w historycznych księgach metrykalnych Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne (OTG) zorganizowało 27 lutego 2010 r. w auli I. Liceum Ogólnokształcącego w Ostrowie Wielkopolskim konferencję popularnonaukową na nietypowy temat: *Genealogia w objęciach Amora. Seksualne aspekty genealogii*.

Była to już druga w dziejach OTG konferencja genealogiczna zorganizowana przez tę organizację. Poprzednia odbyła się w październiku 2006 r. – w pierwszą rocznicę istnienia Stowarzyszenia i dotyczyła mało znanych źródeł przydatnych w badaniach genealogicznych. Druga konferencja OTG zainaugurowała z kolei obchody jubileuszu jego 5-lecia istnienia, a za cel postawiła sobie przybliżenie jej uczestnikom kwestii dotyczących intymnej sfery życia naszych przodków. Spektrum poruszanych spraw było bardzo szerokie: od nocy poślubnej, po los dzieci z nieprawego łoża i kary za cudzołóstwo. Prelegentami byli historycy i prawnicy, w znacznej części pracownicy nauki. Patronami medialnymi konferencji byli „Kurier Ostrowski” i Radio Centrum, zaś sponsorem Spółdzielnia Mleczarska „Lazur” z Nowych Skalmierzyc.

Konferencję rozpoczęło wystąpienie dr Joanny Haberko pracownika naukowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i eksperta w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego, pt. *Współczesne problemy genealogów i prawników, czyli o sytuacjach, kiedy mój krewny nie jest moim krewnym...*

W swoim wystąpieniu dr Haberko omówiła cywilnoprawne aspekty szeroko pojętej ludzkiej seksualności, poczynawszy od przewidzianego w art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego obowiązku pożycia fizycznego małżonków, poprzez problem ustalenia ojcostwa, aż po nieuregulowaną w polskim prawie kontrowersyjną kwestię zapłodnienia metodą *in vitro*. Jedną z interesujących konkluzji Jej wystąpienia było przypuszczenie, iż być może w niedalekiej przyszłości – w wyniku rozwoju

technik zapłodnienia metodą *in vitro* - dokumentem niezbędnym do zawarcia małżeństwa staną się wyniki badania DNA na okoliczność pokrewieństwa genetycznego pomiędzy osobami zawierającymi związek małżeński.

Drugi z prelegentów, Sebastian Przybylski (członek OTG), absolwent Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego, zajął się interesującą kwestią sposobów karania za cudzołóstwo na przestrzeni wieków. Wychodząc od nakazów Pisma Świętego, przedstawił on zarówno podstawy prawne karania czynów cudzołożnych w epoce średniowiecza (oparte głównie na XIII-wiecznym „Zwierciadle saskim” - *Speculum Saxonum*), oraz okrutne rodzaje kar. Prelegent zapoznał również słuchaczy z formami napiętnowania cudzołożników w ciągu ostatnich dwóch stuleci, gdy cudzołóstwo przestało być przestępstwem karanym przez sądy. Na wsiach aż do początków XX w. czyny takie były bowiem napiętnowane, lecz wymierzana sankcja nie miała charakteru kary na ciele, a na honorze. Winnych cudzołóstwa ubierano w chomąta i wędzidła, zaprzęgano do wozu i kazano ciągnąć go przez całą wieś lub – jak opisał to Władysław Reymont w *Chłopach* – wywożono ze wsi na kupie gnoju.

Trzecia prelekcja, autorstwa mgra Macieja Kowalczyka, prezesa OTG i doktora na Wydziale Prawa i Administracji UAM dotyczyła zapomnianego dziś zwyczaju pokładzin, dawniej wywołującego również istotne skutki prawne. Pod nazwą „pokładziny” kryje się cielesne obcowanie nowożeńców w noc poślubną w obecności weselników. Była to czynność stanowiąca w średniowieczu dopełnienie umowy zawarcia małżeństwa. M. Kowalczyk swoje wystąpienie wzbogacił o zachowane w źródłach opisy pokładzin, które wywołały wielkie zainteresowanie wśród słuchaczy. Dużym zaskoczeniem dla uczestników konferencji było uświadomienie im, że większość ich przodków (poza kilkoma najbliższymi pokoleniami) musiała odbyć pokładziny, które na wschodnich rubieżach Polski w szczątkowej formie odbywały się jeszcze na początku XX stulecia, jako nieodzowny element wiejskiej uroczystości weselnej.

Kolejna prelegentka, historyk-archiwista mgr Aneta Franc, członek OTG i doktorantka na Wydziale Historii UAM, przybliżył interesującą kwestię statusu prawnego dzieci nieślubnych na ziemiach zaboru pruskiego. Był to znaczny problem społeczny, bowiem z „nieprawego łoża” pochodziło wówczas aż 10-15% dzieci. A. Franc omówiła normujące ich status regulacje prawne, zawarte w niemieckim kodeksie cywilnym z 1896 roku (*Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich* – BGB) oraz w pruskich aktach prawnych dotyczących instytucji opieki. Z analizy ich przepisów wynikało, iż ówczesne prawodawstwo pozbawiało praw rodzicielskich ojca nieślubnego dziecka oraz ograniczały prawa matki, stwarzając konieczność ustanowienia opiekuna prawnego dla takiego dziecka.

Kolejne dwie prelekcje wygłoszone były przez pary. Archiwiści z Archiwum Państwowego w Poznaniu: Beata Karwalska oraz Piotr Klimecki zaprezentowali część akt z zasobu AP w Poznaniu (wybrane we współpracy z poznańskim genealogiem Andrzejem Szczechowskim), dotyczące sfery seksualności człowieka. Dokumenty te, z których najstarsze pochodziły z XVII w., zaś najmłodsze z dwudziestolecia międzywojennego, obrazują problemy zdrad małżeńskich, cudzołóstwa i prostytucji na przestrzeni minionych trzech stuleci.

Druga para prelegentów: Henryka i Andrzej Szczechowscy, poznańskie małżeństwo genealogów, przedstawiła wyniki swoich badań nad zawieraniem związku małżeńskiego w XIX stuleciu, na przykładzie mieszkańców Lwówka, niewielkiego miasteczka w północnej Wielkopolsce (w powiecie nowotomyskim). Przedstawione w przystępny sposób dane statystyczne doprowadziły do dwóch interesujących konkluzji: po pierwsze, w XIX stuleciu średnia wieku mieszkańców Lwówka wstępujących w związek małżeński była wysoka, oscylując na poziomie 28-30 lat; po drugie, znaczny odsetek, bo aż 1/3 małżeństw stanowiły związki zawierane przez osoby owdowiałe.

Konferencję zakończyło krótkie wystąpienia poznańskiego genealoga Andrzeja Budzyńskiego na intrygujący temat: *Seks a genealogia*. Jak stwierdził sam prelegent, było ono „wisienką na torcie” konferencji, a dotyczyło oszczerczych pomówień na temat stosunków intymnych wśród przedstawicieli jego rodziny w XIX w.

Konferencję brawurowo i dowcipnie poprowadzili: Maciej Kowalczyk oraz Jarosław Pustkowski (członek OTG). Konferencja, przy profesjonalnym podejściu prelegentów do prezentowanych przez nich tematów - z założenia jej pomysłodawców miała bowiem posiadać nieco żartobliwą konwencję. Jej dopełnieniem były upominki przygotowane przez organizatorów dla wszystkich jej uczestników. Każdy z nich otrzymał bowiem... książkę z serii *Harlequin*.

Prelegenci. Od lewej: A. Budzyński, A. Franc, J. Haberko, M. Kowalczyk, B. Karwalska, S. Przybylski, A. Szczechowski i P. Klimecki. Fot. S. Kucharski.

Frekwencja na konferencji pokazała, że wybrany temat, okazał się trafny. Miłość i seks są bowiem ściśle związane z genealogią i można nawet zaryzykować stwierdzenie, iż bez nich genealogii w ogóle by nie było. Poprzez połączenie żartobliwej formuły z interesującymi i stojącymi na wysokim poziomie merytorycznym wystąpieniami, organizatorom udało się przyciągnąć sporą grupę osób nie interesujących się dotąd genealogią i zainspirować je do poszukiwaniem informacji o życiu ich przodków.

Materiały z konferencji *Genealogia w objęciach Amora. Seksualne aspekty genealogii* znajdują się w przyszłorocznym, szóstym tomie *Rocznika Ostrowskiego Towarzystwa Genealogicznego*.

Marian F. Nowak
(Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne)